

Az uniós oktatáspolitikai fejlődése és jövője

A közösségi szintű oktatáspolitikai mintegy öt évtizedének legfontosabb állomásairól és jövőbeni irányvonalairól

1957-ben, az Európai Gazdasági Közösség létrehozásakor az oktatás nem tartozott azon területek közé, amelyeken a tagállamok helyét látták a közös cselekvésnek. Az elmúlt évtizedekben azonban mégis egyre fontosabbá vált ez a szakpolitika közösségi szinten is, és több olyan kezdeményezés – Erasmus-program, Európai Felsőoktatási Térség (EFT) – született, amelyek ma is megkerülhetetlenek, amikor a nemzetek oktatáspolitikai együttműködéséről beszélünk. Ezek sikerességére és eredményességére építve, a tagországok napjainkban is újabb és újabb célokat tűznek ki maguk elé, előmozdítva ezzel az uniós oktatáspolitikai fejlődését.

Az Európai Unióban hivatalosan oktatásról és képzésről beszélünk, amikor ezt a területet vizsgáljuk, és utóbbi volt az, aminek terén a kooperációra való igény már az 1957-es római szerződésben megjelent. Az egyik fő ok a megfontolás mögött annak a ténynek a belátása volt a tagállamok részéről, hogy a közös piac létrejöttéhez elengedhetetlen, hogy a munkavállalók hasonló színvonalú kompetenciával rendelkezzenek. A szakképzés mellett, magának a közösségi szintű oktatáspolitikának az alappillérei az 1970-es években jöttek létre és szilárdultak meg. Az 1968-as franciaországi diáklázadások nyomán több európai vezetőben is megfogalmazódott az oktatási rendszereik modernizációjának szükségessége és az ezen a téren való szorosabb együttműködés. Ezt a szándékot felerősítette az 1973-as olajválság, annak társadalmi, gazdasági következményei. Azt követően ugyanis az állam- és kormányfők részéről nagyobb figyelem irányult a humán tőkére mint olyan erőforrásra, amely képes hozzájárulni a fejlődéshez, a versenyképesség megőrzéséhez. Mindezzel pedig az oktatás szerepe, fontossága is hangsúlyosabbá vált. A Tanács keretei között először 1971-ben folytattak egyeztetést a Közösség tagországainak oktatásért felelős miniszterei, két esztendővel később, 1973-ban pedig első ízben lett az Európai Bizottságnak olyan tagja Ralf Dahrendorf brit-német származású politikus személyében, akinek portfóliója már kiemelten tartalmazta az oktatást is.

A szakpolitikai kooperáció alapelveit a Tanács 1976-os cselekvési terve¹ foglalta össze, amelyben a miniszterek elkötelezték magukat többek között a minőségi oktatás megteremtése, a fokozott nemzetközi együttműködés, az idegennyelvi oktatás fejlesztése, valamint az esélyegyenlőség biztosítása mellett.

Az európai oktatáspolitikának egyik fontos állomása a maastrichti szerződés – hivatalos nevén az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) – 1992-es aláírása volt, hiszen ekkor jelent meg először uniós alapidokumentumban az oktatás mint olyan szakpolitikai terület, amelyen közösségi feladatok is vannak, amelyek közé a vezetők elsődlegesen a minőségi oktatás fejlesztését sorolták.² 2000-ben, a lisszaboni stratégia³ újabb lendületet adott az államok együttműködésének. Az állam- és kormányfők célként tűzték ki, hogy 2010-re az Európai Unió „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú társadalmává” kell, hogy váljon, aminek elérésében az oktatásnak kiemelt jelentőséget tulajdonítottak. Ennek nyomán vezették be a területen a nyitott koordinációs módszert, amellyel a politikusok közösen elérendő, átfogó politikai célokat jelöltek ki, ezekhez konkrét mérőszámokat rendeltek, majd pedig minden nemzet saját maga határozta meg, milyen mértékben tud hozzájárulni a megvalósításukhoz. Mindezek az úgynevezett stratégiai együttműködési keretrendszerekben öltöttek formát, amelyek tízéves időszakokra szólnak, a legfrissebbet – a 2021–2030-ast – 2021 februárjában fogadták el⁴ a politikusok. Az uniós oktatáspolitikai hosszú távú céljait – élethosszig tartó tanulás, minőségi oktatás, méltányosság, innovációs készség erősítése – a Tanács 2009-ben fogalmazta meg,⁵ és máig ezek jelentik a fő irányvonalakat ezen a területen.

Az első közösségi programokat az államok az 1980-as években hívták életre. Az 1987-től 1994-ig fennálló COMETT (Community Action Programme for Education and Training for Technology) révén az ipari szereplők és a felsőoktatási intézmények közötti kapcsolatot kívánták szorosabbra fűzni, valamint ugyancsak 1987-ben indult el a mára az egyik legnépszerűbb uniós kezdeményezéssé váló Erasmus-program is. Utóbbi középpontjában a tanulói és munkavállalói

¹ Council of the European Union: *Resolution of the Council and of the Ministers of Education, Meeting within the Council, of 9 February 1976 Comprising an Action Programme in the Field of Education (C 38/1) 19/02/1976* (1976).

² Treaty on European Union, Signed at Maastricht on 7 February 1992 (1992. július 29.).

³ European Council: *Presidency Conclusions* (2000).

⁴ Kalas Vivien: *Új uniós szintű oktatáspolitikai célok a 2021–2030-as időszakra*. Európa Stratégia Kutatóintézet, 2021. február 23.

⁵ Európai Unió Tanácsa: *A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködési stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020”), (2009/C 119/02)* (2009. május 28.).

mobilitás támogatása állt – és áll –, amellyel a tagországok az egyetemi kooperáció fejlesztésén túl a Polgárok Európája koncepcióban⁶ foglaltaknak is eleget akartak tenni. 1995-től kezdődően az Erasmus az oktatás más szintjeire vonatkozó kezdeményezésekkel együtt egy-egy keretprogram alá tartozik, ami 2014-től az Erasmus+ nevet viseli kiegészülve a sportra és ifjúságpolitikára irányuló támogatásokkal. A programokra szánt forrás nagysága az évtizedek során fokozatosan növekedett, a jelenlegi hétéves költségvetési ciklusban összesen 28,4 milliárd euró áll rendelkezésre.

2017-ben az Európai Bizottság, európai oktatási térség létrehozására irányuló javaslata révén a tagállamoknak lehetőségük nyílt az oktatáspolitikai együttműködésük továbbfejlesztésére. Megvalósítását 2025-re irányozták elő, aminek érdekében több részkezdeményezést indítottak el.⁷ Ilyen az Európai Egyetemek hálózatának kiépítése, az európai diákigazolvány bevezetése, az oktatási rendszerek digitalizációjának felgyorsítása vagy éppen a középiskolások nyelvtudásának javítása. A szándékok szerint pedig az oktatási térség létrejötte nem csupán a gazdasági, társadalmi fejlődéshez járul majd hozzá, de erősödik általa a polgárok európai identitása is.

2021. november 3.

Felhasznált irodalom

Commission of the European Communities: *Report from the Ad Hoc Committee on a People's Europe*. Bulletin of the EC 3-1985 (1985). Online: <https://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do;jsessionid=jg62PJXBBhnmZGRLcpQX3zDz1vHwp9n0zyR63mC2qCyvK1BG51C!-572674064?docId=186651&cardId=186651>

Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról*, COM(2020) 625 végleges (2020. szeptember 30.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2020:0625:FIN:HU:PDF>

Európai Unió Tanácsa: *A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020”), (2009/C 119/02) (2009. május 28.)*. Online: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52009XG0528(01))

⁶ Commission of the European Communities: *Report from the Ad Hoc Committee on a People's Europe*. Bulletin of the EC 3-1985. (1985).

⁷ Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról* COM(2020) 625 végleges (2020. szeptember 30.).

Kalas Vivien

European Council: *Presidency Conclusions* (2000). Online: http://aei.pitt.edu/43340/1/Lisbon_1999.pdf

Kalas Vivien: *Új uniós szintű oktatáspolitikai célok a 2021–2030-as időszakra*. Európa Stratégia Kutatóintézet, 2021. február 23. Online: <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2021/02/22/uj-unios-szintu-oktataspolitikai-celok-a-2021-2030-as-idoszakra>

Resolution of the Council and of the Ministers of Education, Meeting within the Council, of 9 February 1976 Comprising an Action Programme in the Field of Education (C 38/1) 19/02/1976. Council of the European Union 1976. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41976X0219>

Treaty on European Union, Signed at Maastricht on 7 February 1992. C 191/01 (1992. július 29.).